

welke „conditiën of deugden" dan „te voren verhaalt" zijn, dan blijken het een drietal te wezen:

1. Een mishagen, dat is berouw, leedwezen, „droeffenis en verslagenheid des harten van wegen hunne zonden. Mat. 11:28, Psalm 51:19, Jes 66:2.
2. Een vertrouwen, dat dezelve zonden, en ook de overblijvende zwakheid, hen om Christus wil vergeven, „en met zynlydenen sterven bedekt zyn. Joh. 5:24, Rom. 10:10, Gal. 2:20, Eph. 3:20.
3. Een begeerte dat is lust, voornemen, en „vlyt, om hoe langs hoe meer 1. hun ge- „love te sterken, met gebeden, met het gehoor „van Gods Woordt, en het gebruik des H. Avond- „maals. 2. Hun leven te beteren, en na Gods „geboden in heyligheid te wandelen. Psalm 15:1—2, „etc. en 24:3—4, etc., 2 Cor. 6:14, etc.

Er is dus geen twijfel aan: het hier bedoelde zelf-onderzoek beoogt niet, aan de hand van psychologisch materiaal, dat men (en hoe dan?) door eigen zelf-bestudeering³) zich verschaff heeft, een logische bewijsvoering te leveren, waaruit zeker wordt, of het aller-eerste beginsel des geloofs (de wedergeboorte in den „engeren zin") door God in ons reeds gewerkt kan zijn, ja, dan neen, doch het heeft na te gaan, of de „conditiën", de „deugden" van het (reeds opgewas- sen) geloof in ons te vinden zijn. Voor het verstaan van de bedoeling van het Schatboek op dit punt is het dan ook niet zonder betekenis, dat niet alleen 1 Cor. 11:28 (maar de mensch beproeve zich zelve en ete alzoo van het brood etc.), doch ook 1 Cor. 13:5 (lees 2 Cor. 13:5) wordt aangevoerd (in de verklaring van de 8te vraag, II, 153), ten bewijze van de noodzakelijkheid van de zelfbeproeving. En 2 Cor. 13:5 is juist de plaats, waarover in den laatste tijd nog al eens geschreven is: „onderzoek u zelf, of gij in het geloof zijt, beproeft uzelf; of kent gij uzelf niet, dat Christus in u is?"

Het is goed, hierop acht te geven. Want zoo wordt duidelijk, waarom in den tijd, toen Ursinus over den Catechismus zijn colleges gaf, deze zelfbeproeving niet gezien werd als een soort van moratorium op den weg des geloofs, als ware het een intermezzo-bedrijf, waarin tijdelijk de geloofs-oefening werd stopgezet, met de bedoeling, of de eenigszins angstige hoop, dat na onder- zoek het geloofs-verkeer weer zou mogen worden aan- geknoopt met den God van het verbond. Integendeel, de zelfbeproeving is zelf een werk van het geloof: van- daar, dat het Schatboek deze zelfbeproeving rangschikt onder andere geloofs- en bekeeringswerken. „Het Avond- maal vereyscht ook, dat degenen, die het zelve zullen genieten, hun gelove belyden, zig zelve beproeven, den doot des Heeren verkondigen, en hunne dank- zeggend bewyzen, gelyk geschreven staat: 1 Cor. 11:24, 26, 28: Doet dat tot mijner gedagtenisse. Zo verkondigt den doot des Heeren, tot dat hy komt. Maar de mensch beproeve zig zelve, en ete alzo van het brood" (II, 78).

Dat we recht hadden, om te beweren, dat het Schat- boek bij de „exploratie" (het onderzoek) of men geloof heeft, onder geloof niet verstaat het allereerste, in de eerste wedergeboorte (als Gods onwervendelijke wer- king) in ons gewrocht geloofs-beginsel, doch de levens- bewegingen van den in het geloof opgewassen mensch op het oog heeft, kan ten overvloede ook nog hieruit blijken, dat in één adem er bij genoemd wordt: de poenitentie. „Zig zelve beproeven", zoo hoorden we zeggen, „is onderzoeken, of men ook gelove en boet- veerdigheid (poenitentie) heeft.

Nu is de poenitentie, gecoördineerd met ge- loof, zonder eenigen twijfel in het Schatboek niet iets, dat aan de bekeering vooraf gaat, doch van de voort- gaande bekeering één der schoone en blijvende, levens- lang weerkerende vruchten of symptomen, al naar ge- lang men dan weer spreekt van bekeering in engeren of ruimeren zin⁴). Wat ook de etymologische verklaring van het woord „poenitentia" wezen moge, in elk geval is het begrip „poenitentia" voor het besef van de samenstellers van het Schatboek ruimer dan dat der „conversie" of „bekeering". „Poenitentia", zoo zeggen ze, is inderdaad één der termen, waarmee de bekeering vaak wordt aangeduid. Maar duidelijkheidshalve willen ze de bekeering liever met het woord „conversie" aan- geduid zien. Er is immers óók een poenitentia van niet-wedergebooren; er is valsche en ware poenitentia. „Penitentia... betekent alleen droefheid of weemoed over de zonde. Maar bekeering begrijpt in zig van waar, en waar na toe men zig te bekeeren heeft; omdat se by de poenitentia voegt een verandering uyt den gelove, waar na volgt een aanvang van nieuwe gehoorzaam- heid... Het woord Penitentia strekt zig wyder uyt, als 't woord bekeering. Want bekeering wordt alleen gezegt van de Godzaligen, die alleen waarlyk tot Godt bekeert worden: „maar Penitentia of

³) Wat die zelfanalyse betreft: de Nederlandsche be- werking (II, 153) noemt als „conditie", die o.m. in de „wettelijke gasten vereyscht" wordt: „een ken- nisse van leedwezen over hunne zonden". Dat kan lijken op een psychotechnisch „testen" van zichzelf. Dat dit niet bedoeld is, blijkt uit de overeenkomstige plaats in de Latijnsche editie (Expl. Catecheticarum, Neustadii, Schramm, 1603, bl. 589): qui peccata sua agnoscunt, & vere de his dolent: die hunne zonden kennen en daarover waarlyk leed dragen. Geen theorie over leedwezen, doch het leedwezen zelf.

⁴) Vergelijk noot 2. Het Schatboek zelf teekent aan, dat Pareus zekere aanmerkingen stelt over sommige afdelingen der Bekeering in verbruisingen en het ge- love, enz., waar op dient dat het woord Bekeering e n g e somtijts ruymere, somtijts nauwer genomen wordt", zie Register op „Bekeering".

berouw wordt ook wel van de Godlozen gezegt. Gelyk van Judas, Saul en Achab (II, 212).

Reeds uit deze woorden blijkt, dat het Schatboek als het de poenitentie met het geloof verbindt, daarin één der openbaringen van het nieuwe leven ziet, niet de „kiem" daarvan, niet het „eerste beginsel". En ten overvloede blijkt dit nog uit de opmerking (II 214): „de kennis der zonde gaat voor het leedwezen; want de affecten of bewegingen des herten volgen de kennis". Zoowel by de „Godlozen", als by de „God- zaligen". Maar in de Godzaligen komt deze droefheid, of dit leedwezen voort, om dat ze Godt vertoerd heb- ben, 't welk zy ernstelyk bekenen, en beschreyen, en is vergezelschap met haat en verfoeying van de be- gane zonden, en met een afkeer en vlieden van de tegenwoordige en toekomstige. Deze weemoed, of dit leedwezen is een deel van de beke- ringe, of tenminsten een voorbereiding daar toe". Hier wordt dan tevens een poging ge- daan, om deze onderscheiding psychologisch-weten- schappelyk uit te werken: „de kennis der zonde is gelegen in het verstand; het leedwezen in 't herte; het vlieden, in den wil, dat wy voortaan geen zonden meer willen doen". (ib.)

Men mag het met deze psychologie te kwaad hebben, maar dat doet thans niet ter zake. Het „vlieden van de zonde" is — dit geeft ieder toe, een bekeeringsacte, geen „beginsel" van het nieuwe leven, geen „kiem", geen „hebbelijkheid" (in den hepaalden zin, waarin later de dogmatiek het woord zou gaan gebruiken), doch een openbaring van dat nieuwe leven, een werk der voortgaande bekeering. Een werk van den mensch, die reeds voor alle eeuwigheid Gods kind is geworden, krachtens wedergeboorte uit den Heiligen Geest.

En als nu het Schatboek de „poenitentia" bij den geloof e een werk der voortgaande bekeering noemt, of tenminste een vrucht van Gods allereerste weder- barende actie, en derhalve deze „poenitentia" niet vóór, en ook niet aan het allereerste begin, doch in het vervolg van den weg van het geestelyk leven ziet optreden, dan is daarmee ten overvloede nog eens be- wezen, dat het Schatboek het zelfonderzoek laat gaan over de vraag, of de werken, die de reeds wedergeboorene in de voortgaande bekeering doet, ook bij ons aanwijs- baar zijn. „Fides & poenitentia", „geloof en boetveerdig- heid", wie zich afvraagt, OF hij ze bezit, zoekt naar vruchten des geloofs, naar gevolgen van die pri- maire vernieuwings- en omzettingsdaad van God, die wij, latere gereformeerden, bij voorkeur „wedergeboorte" noemen in engeren zin.

En zoo blijkt, dat in dit derde artikel we weer terecht komen bij dezelfde grondgedachten, als die we in ons eerste artikel over het Schatboek daaruit naar voren brachten.

K. S.

De Professoren ter Synode.

Er is in de pers gehandeld over de professoren, zoo- als ze ter Synode komen. Gewezen werd op de zwaarig- heden, die een langdurige Synode voor hen meebrengt; en in zóóverre ging het over hun eigen belang, beter gezegd: over het belang van het eigenlijke werk, waartoe zij zich in de eerste plaats geroepen zagen. Op dit punt kan men van meening verschillen. De band aan de kerken brengt wel groot tijdverlies in synodale dagen, maar heeft op zichzelf zóó veel goeds, dat ik persoonlijk hem niet gaarne misken zou, en ik er wel enig tijdver- lies voor over heb.

Er werd evenwel ook nog een ander element in ge- ding gebracht. Is niet de veelheid der hoogleraren der kerken molest? Een Synode is nu eenmaal een vergade- ring van kerken; en die kerken zenden haar dienstdoen- de predikanten en ouderlingen, die midden in het ker- kelyke werk staan. Tot deze categorie behooren de professoren niet. Hun plaats ter Synode is daardoor bepaald: tenzij ze zelf als ouderling zouden fungeeren (ze heeten zelf „emeriti-predikanten") kunnen zij, in het vigeerende kerkrecht, slechts praec-adviseerende leden zijn. En loopt men nu geen gevaar, zoo is ge- vraagd, dat de hoogleraren te veel en te vaak spreken ter Synode? Heel wat debatten bleken, zoo werd herin- nerd, hoofdzakelyk professorendebatten. Men ziet daar een gevaar in, en pleit voor nadere toetsing van de be- staande gewoonte.

Dit laatste argument weegt uiteraard zwaarder dan het eerste, en heeft ook het voordeel, dat het niet over enkele personen, doch over de kerken spreekt.

Daarom moge ik een enkel woord erover zeggen. Het komt hierop neer, dat, indien men vrees, waar ik „in" kan „komen", dat de professoren te veel praten, of een onwillekeurig overheerschende beteekenis krijgen, het medicijn vooral niet moet zijn, hun aantal te vermin- deren. Hoe minder men te duchten hebben wil van professorale overheersching, hoe meer men van dit genus menschen bij elkaar brengen en naar de Synode sturen moet. Want één professor alleen kan, als hij een overheerschenden kant uit wil, of in verkeerde rich- ting dreigt te drijven, meer kwaad, dan wanneer hij in gezelschap van vele broederen is. Het behoort nu een- maal tot hun aard, dat ze elkander critisch bekijken, en daarvan naarstig blij geven ook, als het noodig is. Een professor, één opinie; veel professoren, veel opinies. Die kunnen dan malkanderen verteren, of bestrijden. En als dan de toeziende of luisterende broeders daarvan ge- tuigen zijn, dan heeft hun vergadering het voordeel, dat zij tot voorzichtigheid gemaand wordt, eerder, dan wan- neer één alleen tot de vergadering spreekt, en misachien (Zie vervolg op blz. 84.)

Uit het panopticum van Bacchus.

Dat zult gij mij toch niet aandoen, mijn vriend, dat gij tot de Teetotalers overgaat!

Ik smeek u: Sluit u niet aan bij het gilde der Blauwknoopen!

Kent gij deze vermaledijde wezens dan nog niet goed, mijn waarde?

Laat mij u dan mogen meevoeren naar het be- roemde panopticum van Bacchus.

Ik voer uw onvaste schreden naar de gruwel- kamer der geheel-onthouders.

Dat een heilzame schrik zich van uw gemoed moge meester maken en het pantsers tegen weeke sentimenten!

Zie het portret van zulk een fanatiekeling! In zijn oogen de sombere gloed eens geestdrijvers. In zijn hand de zweep des zeloten, striemend elk on- schuldigen genoege. Op zijn lippen de spreuk van Salomo-in-het-quadrat: Drinkende menschen den- ken niet, denkende menschen drinken niet! Zijn puntige elleboog steunt op een glazen vitrine, waaruit u geprepareerde bierharten en drinkers- magen-op-slerk-water toelokken. Zijn figuur wordt geflankeerd door Broeder Droogpruimer. Het beeld van dezen waardigen man ziet gij „en profil", want Droogpruimer huist in een hoekje. Zijn leden rillen van de ijdelheden der dartele lieden. Zijn fleesch, die steekt uit zijn binnenzak, draagt het merk „Titanol". Daaruit slokt hij gom, om daarmede alle krantenberichten over openbare dron- kenschap aaneen te lijmen tot een groot marte- laarsboek. St. Nicolaas reed hem twee bankellet- ters: P. K.! Zijn eenigste ontspanning is aan lieve kindertjes goede versjes te leeren, als daar is: „Zal de heildag spoedig komen, dat de laatste brander sluit?" enz.

Voorts vinden wij in deze gruwelkamer een na- tuurgetrouwe nabootsing van het groot hospitaal voor lijders aan de gevreesde Thee-ziekte! Gra- fische voorstellingen omtrent de limonade-koorts hangen naast uitvoerige tabellen over thee-kanker, chocolade-appendicitis, slemp-aderverkalking, enz. Maar hielden der wetenschap en engelen der liefde gielen de arme slachtoffers het eene fleeschje Stout na het andere tusschen de blauwe lippen. Op de vleugelen der Malaga valt menige uitgeputte lijder in een versterkenden slaap! Maar voor sommigen is de hulp te laat gekomen. Zij hebben zich dood- gedronken aan thee! Daarom geeft de volgende stand ons het geheelonthouders-kerkhof te aanschouwen. Zerk aan zerk prijkt met het monotone, maar leerzame inschrift: In de kracht des levens gestorven aan thee-delirium! Een weenende Bac- chus en een gebroken fleesch versieren als orna- menten deze plaats des doods.

Doch met den doot des geheelonthouders is de ellende niet uit. Hij laat een uitgemergeld nage- slacht over aan de zorgen van Staat en Maat- schappij. De kinderen, ja de kleinkinderen van den Teetotaler lijden aan lach-loosheid. Inplaats van de goede zangstem, die ons ras kenmerkt, brengen zij een slijmerig koelgeluid voort. Dat komt, om- dat hun natuurlijke stem door de vele melk is verstikt. Ook hun gebrek aan moed wijst op een sterke degeneratie. Zij slaan geen ruiten in noch maken zij nachtruimer. Het is een vreugdeloos ge- slacht. Weet een telg van dit geslacht het tot de academie te brengen, dan loopt zulk een onver- laat college en vast dikke boeken door. Zoo'n lust- geen-rum student bezoedelt het edele schild van Minerva's hovelingen! Voorts is hun gebrek aan nationalen zin openbaar. Zij durven kwaad spre- ken van het kloek geslacht der Bataven, dat een menschenboulje wegspeelde met een teug biers uit een doodskop. Zij hebben critiek op de Oude Mees- ters, wier fiere beeltenissen den roem onzer mu- sea's uitmaken. Gij kent ze toch, deze pronkstuk- ken onzer nationale erve? Hun neus een kolo- ristisch meesterstuk! Hun buik gespannen als een trommel! O, Frans Hals, wat hadt gij in een land van blauwknoopen moeten beginnen!

Voorts zijn zij uitgesproken onbijbelsch. De ge- heelonthouding is een voedzame bodem voor veel- soortige ketterij. Deze verblinde menschen durven beweren, dat wijn in den bijbel niet enkel wijn beteekent! Dat de goede God vele gaven tot ver- lustiging van het leven gegeven heeft. Zóóveel, dat als de menschen het goede Gods verkeerd hebben in het booze, er nog talloze gaven ter verlustig- ing overblijven. Dit nu is een onduidelbare ketterij! Wel beteekent brood in den Bijbel niet steeds het bakkers-product, maar het is onlogisch dit ook op wijn toe te passen! Deze dwaling moet met wortel en tak worden uitgeroeid! Deze onverlaten einde- lijk plegen een snoeden aanval op het kostelijk erf- goed onzer vaders, namelijk de persoonlijk vrije- heid. Door de stormen der tijden hebben wij dit kostelijk patrimonium steeds gaaf en ongeschon- den weten te bewaren. Maar zelfs dit goed wagen zij aan te tasten.

Ik smeek u, sluit u niet aan bij het gilde der Blauwknoopen.

N. B.